

Posudek vedoucího diplomové práce

Anna Kořánová

Hranice ekoturismu a jejich překračování na příkladě komunity Chambok

Diplomová práce Anny Kořánové čítá 88 stran logicky strukturovaných do sedmi kapitol, bibliografie a příloh. Na příkladu komunity Chambok v Kambodži autorka studuje hranice ekoturismu a jejich překračování. Nezajímají ji tedy děje, které se dějí uvnitř ekoturistických lokalit, jako většinu antropologické literatury k tématu, nýbrž na pomezí. Ptá se: „*Jak se vymezují a jak jsou vyjednávány hranice ekoturismu? Jaké děje se odehrávají na jeho rozhraní?*“ (str. 9) Pomocí pěti-měsíčního etnografického výzkumu dochází k závěru, že „*hranice ekoturismu jsou komplexní, mnohvrstevnaté, problematizované, vyjednáváné*“ (ibid) - tedy že místo samozřejmě se jevících hranic svázaných jen z místem je lepší studovat hranice jako „*komplexní síť procesů*“, respektive komplikovaný proces „*ohraničování*“. Ten v Chamboku probíhá v šesti vrstvách - etnografické, zeměpisně-legální, geopolitické, lesní, turistické a v neposlední řadě v dimenzi hranice, tak jak s nimi pracují cestovní agentury. Jinými slovy, to, čím jsou hranice ekoturismu v Chamboku spoluurčují jak představy etnografky, legální dokumenty a kartografie MŽP, ekonomické zájmy globálních investorů, geopolitické sváry v regionu, tak i kultura lesa a místních, zážitek turistů či požadavky cestovních agentur.

Mimo to, autorka na příkladu sváru kolem pěstování chemicky stříkaného manga místními v sousedství ekoturistické destinace zjišťuje, že kolem jednotlivých dimenzí hranic vznikají a fungují tzv. „*šedé zóny překračování, rozmělnění, nejasnosti*“ (str. 64), jež se vyznačují svojí částečnou propustností, liminalitou a tolerancí k absorbování ambivalencí a kontradikcí. Jedná se o „*zákoutí*“, ve kterých etnografka svádí souboj s vlastními předporozuměními hranic; ve kterých správci lesa pokoutně a nemorálně kácí stromy či ve kterých bují ekonomie uplácení a lobbingu. Šedé zóny jsou jakousi polopropustnou membránou, ve které dochází k přerámování hranic, respektive k tomu, že jsou různými způsoby a cestou vyjednávání a konfliktu aktivovány určité dimenze hranic ekoturismu, zatímco jiné zůstávají opomíjené. Je to právě induktivní konceptualizace komplexního procesu ohraničování a šedých zón, která je autorčiným originálním příspěvkem do současných antropologických debat.

Na práci oceňuji zejména autorčinu aspiraci potýkat se se soudobými debatami antropologie ekoturismu. Autorka prokazuje nejen schopnost pracovat s větším množstvím zahraniční literatury, hledat v ní hluchá místa i slepé uličky, ale hlavně je schopna do těchto míst a uliček vstoupit a diskutovat vlastní zjištění na pozadí prací vůdčích postav současné ekologické antropologie jakými jsou Paige West, Anna Tsing či Arturo Escobar. Tomuto postupu je uzpůsobena i struktura textu – autorce se daří vymanit ze zaběhnutého a pro sociální antropologii nešťastnéhoustru oddělování teoretické kapitoly od zbytku práce. Namísto toho přichází s prací, ve které se teoretické konceptualizace objevují postupně v celém tělu textu tam, kde je potřeba „*vyčistit stůl*“ či tam, kde pomáhají empirickému materiálu projevit se v analytických souvislostech.

Mimo to, práce je nadstandardní i tím, že autorka si osvojila etnografický přístup se vši vážností a náročností a ponořila se do studia „*chuti, tužeb, bolesti praxe*“ (Wacquant). Je to práce, ze které je cítit maso a krev poctivé etnografie coby intimního, epistemologicko-metodického potýkání se zkoumaným problémem. Potýkání, které klade nemalé nároky na výzkumnici – od schopnosti kompletně se přesadit do odlišného habitatu, žít a kultivovat

vztahy s lidmi a jinými bytostmi 24/7 na úkor vlastního soukromí, přes otevřenost nechat se děním a vývojem překvapit, ale zároveň neztrácet nad výzkumem kontrolu, proměňovat nezamýšlené a nečekané směřování terénu v produktivní etnografické situace, psát deník (na 300 stran!), trvalé reflektovat a vyhodnocovat již získaný materiál a na základě toho volit citlivě další kroky tak, aby se terén takřikajíc neuzavřel až po dovednost pracovat s takovým vedlejším účinkem etnografování jakým je proměna sebe sama. To vše Anna Kořánová zvládla bravurně a k tomu využila žánrových možností, jež etnografie nabízí a napsala čtivý a stylisticky zajímavý text.

Když bych měl zmínit určitá negativa práce, tak ty sice existují, ale v porovnání s klady jsou nepoměrná a odpovídala by spíše výtkám práce disertační. Analýza etnografických materiálů místy působí uspěchaně, nedozrálé, přelétavě a v určitých pasážích se jeví použití materiálů až arbitrárně. Na některých místech nebylo potřeba citací z terénu, jinde zase by si téma naopak zasloužilo prodiskutovat více do hloubky – a to zejména v debatě kolem tzv. šedých zón. Jedná-li se o jeden z klíčových konceptů, který autorka detekovala a chce ho konceptuálně usadit v interakci s empirickým materiálem, pak se domnívám, že takový proces vyžaduje více než 6 stran, respektive více než jednu podkapitulu. V tomto smyslu v práci postrádám samostatnou kapitolu Šedé zóny. Mimo to, v debatách kolem antropologie hranic bych uvítal více pestrosti při odkazování se na odbornou literaturu. V neposlední řadě mě zarazil výběr prvních dvou fotek v textu (str. 29, 31) – fotky působí příliš turisticky, jsou stylizované s nachystanými úsměvy do kamery. Jakoby „hrály“ hru turismu, kterou je potřeba spíše analyzovat než nekriticky přijímat. Práce, kterou Kořánová předkládá, by si přitom mnohem více zasloužila visuální zachycení různých momentů každodennosti, jež nasvěcují jí zkoumaný problém z fotografického úhlu.

Celkové hodnocení:

Anna Kořánová předkládá velmi kvalitní diplomovou práci založenou na velkém množství převážně zahraniční odborné literatury, stejně jako na poctivém etnografickém výzkumu. Autorka prokázala nejen schopnosti metodické, stylistické a teoretické, ale i přinesla i celou řadu nových poznatků a konceptualizací. Jsem rád, že mou první prací, kterou jsem na Katedře sociální a kulturní ekologie FHS UK odvedl, byla právě tato diplomová práce.

Práci rozhodně doporučuji k obhajobě v bodovém rozmezí 17–18 bodů a hodnotím ji výborně.

V Praze, 6. června 2017

Mgr. Bohuslav Kuřík, Ph.D.